

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS****433. Nowe stanowisko *Somatochlora arctica* (ZETTERSTEDT, 1840) (*Odonata: Corduliidae*) w zachodniej Polsce**

New locality of *Somatochlora arctica* (ZETTERSTEDT, 1840) (*Odonata: Corduliidae*) in western Poland

KEY WORDS: dragonflies, *Odonata*, faunistic data, W Poland, the Sudety Mts.

W trakcie badań na wybranych torfowiskach Gór Izerskich stwierdzono nowe stanowisko *Somatochlora arctica* (ZETTERSTEDT):

– torfowisko Kobyla Łąka, część zachodnia, 2,8 km NNW od osady Orle, rezerwat „Torfowisko Izerskie”, 50°50'N 15°22'E, UTM: WS23, 18 VIII 2005 – kilka ♂♂, 1 ♀.

Gatunek ten występował jedynie w tylniej (patrząc od strony drogi Orle – „Chatka Górzystów”), otwartej części torfowiska, położonej na wypłaszczeniu u podnóża stoku. Fragment ten od strony stokowej ograniczony jest luźno rozmieszczonymi, po części zamarzniętymi świerkami na torfie, natomiast od zachodniej i południowej okolony jest szerokim pasem zwartej kosodrzewiny *Pinus mugo* TURRA. Ma on charakter torfowiska przejściowego, w dużej części podtopionego (2–5 cm wody), z kilkoma niewielkimi płatami o głębokości do 10 cm, z których dwa są mniej zarośniętymi kałużami. Roślinność zdominowana jest przez *Sphagnum* sp. i *Eriophorum angustifolium* HONCK., ze sporą domieszką *Carex rostrata* STOKES.

Aktywność terytorialną samców, z reguły latających dość nisko nad roślinnością, oraz znoszenie jaj przez samicę wśród torfowców i *E. angustifolium* obserwowano w słonecznych godzinach południowych dość ciepłego dnia (T 21–22,5°C w słońcu, wiatr słaby do umiarkowanego, chłodny). Opisywanemu gatunkowi towarzyszyły: liczny i ciągle jeszcze znajdujący się w fazie wylotu *Sympetrum danae* (SULZER), stara samica *Pyrhosoma nymphula* (SULZER), bardzo nieliczna *Aeshna juncea* (LINNAEUS) (2 wylinki) i *Aeshna subarctica elisabethae* DJAKONOV (1 samica).

Kobyla Łąka jest najwyżej położonym stanowiskiem *S. arctica* w Polsce (ok. 830 m n.p.m.). Odnacza się przy tym klimatem o niskich, jak na takie wyniesienie, temperaturach w okresie wegetacyjnym (co znacznie skraca termiczne lato) i dużych różnicach temperatur pomiędzy dniem a nocą (POTOCKA 2004: Prace Wrocł. Tow. Nauk., B, 213: 23-46). Ów klimat zadecydował z pewnością, że imagines gatunku, w innych regionach kraju obserwowane do połowy sierpnia, na Kobylej Łące były jeszcze dość liczne i aktywne rozrodczo w końcu drugiej dekady miesiąca.

Somatochlora arctica jest gatunkiem rzadkim w Polsce, występującym lokalnie, znanym z trzydziestu kilku stanowisk. Większość z nich wykryto we wschodniej części kraju, a zaledwie kilka na zachód od osiemnastego południka, w większości na Pojezierzu Pomorskim (BUCZYŃSKI 2004: [W:] GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (red.): Polska czerwona księga zwierząt, Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego, Kraków – Poznań: 59-60). *S. arctica* jest przy tym zaliczana do gatunków zagrożonych w Polsce (kategoria VU). W polskich Sudetach gatunek stwierdzono dotąd tylko na torfowisku Topielisko pod Zieleńcem, w Górach Bystrzyckich (MIELEWCZYK 1969: Pol. Pismo ent., **39**, 1: 17-81), a kolejne polskie stanowiska znane są dopiero z Górnego Śląska. Na położonych najbliższej odkrytego stanowiska obszarach Czech i Saksonii, także nie stwierdzono występowania *S. arctica*.

Rafał BERNARD, Zakł. Zool. Ogólnej UAM, Poznań

434. Modliszka zwyczajna (*Mantis religiosa* L.) (*Mantodea: Mantidae*) na Roztoczu

European Mantis (*Mantis religiosa* L.) (*Mantodea: Mantidae*) in the Roztocze Upland

KEY WORDS: *Mantodea*, *Mantidae*, *Mantis religiosa*, Poland, records, distribution, expansion.

Mantis religiosa L. jest w Polsce gatunkiem zagrożonym, będącym na skraju zasięgu i związanym z zagrożonymi siedliskami. LIANA (2004: [W:] GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (red.): Polska czerwona księga zwierząt, Bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego, Kraków – Poznań: 72-73), zalicza ją do kategorii EN. Z tego względu istotne są wszelkie dane o tym gatunku, zwłaszcza z obszarów, z których go dotąd nie podawano lub też podawano bardzo dawno.

Podczas połowu owadów do pułapki świetlnej na Roztoczu Zachodnim, odnotowano nowe stanowisko:

– Goraj, dolina Białej Łady, koło stawów rybnych (50°43'31"N, 23°40'04" E; UTM: FB21), 28 VII 2005 – 1♂ (uskrzydłony), złowiony ok. godziny 22⁰⁰ podczas pogody przedburzowej, przy temperaturze 24°C.

Najbliższa Roztocza Zachodniego zwarta część areалу *M. religiosa* znajduje się w centralnej części Kotliny Sandomierskiej. Modliszka jest też regularnie spotykana w południowo-zachodniej części Wyżyny Lubelskiej (lit. cyt.). Natomiast od ok. 60 lat nie było doniesień o jej występowaniu na Roztoczu, poza podanym z pogranicza Roztocza i Wyżyny Lubelskiej stanowiskiem we wsi Luciniec (LIANA (red.) 1997: Na pograniczu regionów – Monografia przyrodnicza gminy Modliborzycze. Tow. Fizjograficzne, Warszawa. 192 ss.). Należy ono do grupy stanowisk oddalonych o ok. 20 km na zachód i południowy zachód od Goraja, położonych w okolicach Modliborzyc i Zaklikowa.

Nasze stwierdzenie trudno jednoznacznie zinterpretować. Może wynikać z migracji: dolina Białej Łady jest potencjalnym korytarzem ekologicznym między Roztoczem Zachodnim i Kotliną Sandomierską, choć dla modliszki może ona być za zima i zbyt wilgotna. Jest też prawdopodobne, że *M. religiosa* utrzymuje się na Roztoczu w niewielkich, rozproszonych populacjach i że okaz złowiony w Goraju pochodzi z populacji lokalnej. Rozstrzygnąć tę wątpli-